

Współpraca międzyregionalna na rzecz innowacyjności na przykładzie Katalonii

Agata Rydzewska

07.02.2022

Artykuł w skrócie:

- Regiony coraz częściej decydują się na podejmowanie różnego typu współprac ze swoimi zagranicznymi odpowiednikami, w tym działań na rzecz innowacji, realizując przy tym założenia zawarte w swoich dokumentach strategicznych;
- w strategii badań i innowacji na rzecz inteligentnej specjalizacji Katalonii (RIS3CAT) współpracę międzynarodową, w tym międzyregionalną, uznano za jedno z narzędzi, które pozwoli na realizację zawartych w dokumencie celów. Wykorzystanie tego instrumentu wpisuje się w ogólne zasady tworzenia Regionalnych Strategii Innowacji, zaproponowanych przez Komisję Europejską;
- dzięki udziałowi Katalonii w międzyregionalnych sieciach i projektach, region dzieli się doświadczeniami i wypracowuje wspólnie z partnerami praktyki, których wdrożenie staje się efektywniejsze w zakresie dążenia do spełnienia założonych w RIS3CAT celów. Inicjatywy z udziałem Katalonii dotyczą zarówno szeroko rozumianych innowacji, jak i bardziej szczegółowo określonych, np. innowacji w przemyśle chemicznym. Ponadto zakładają współpracę z przedsiębiorstwami, instytucjami otoczenia biznesu czy uczelniami, co przyczynia się do ścisłej integracji tych środowisk na rzecz innowacyjności i wpisuje się w strategię RIS3CAT.

Inicjacja współpracy między regionami może być motywowana różnymi czynnikami. Najpopularniejszy podział wyróżnia motywy ekonomiczne, kulturalne i polityczne¹. Prowadzenie aktywności zagranicznej dotyczy podmiotów subpaństwowych, zarówno w państwach federalnych, jak i unitarnych. Władze regionalne decydują się na różnego rodzaju działalność poza granicami swojego regionu i państwa, w celu realizacji zróżnicowanych celów, m.in. kulturalnych, politycznych czy społeczno-ekonomicznych². Obecnie obserwuje się wzrost zainteresowania prowadzeniem współpracy regionów ze swoimi zagranicznymi odpowiednikami i rozszerzenie katalogu problematyki, który stanowi przedmiot danej kooperacji. Podejmowanie wszelkich partnerstw czy inicjowanie wspólnych,

¹ M. Keating, *Regions and International Affairs: Motives, Opportunities and Strategies*, w: F. Aldecoa, M. Keating (red.), *Paradiplomacy in Action: The Foreign Relations of Subnational Governments*, Routledge Taylor & Francis Group, London – New York 1999

² N. Cornago, *On the Normalization of Sub-State Diplomacy*, "The Hague Journal of Diplomacy" 2010, nr 5.

międzyregionalnych projektów ma swoje źródła w założeniach strategicznych, ustalonych na poziomie danej jednostki administracyjno-terytorialnej. Kooperacja pozwala na skuteczniejsze i efektywniejsze osiągnięcie wyznaczonych priorytetów i celów szczegółowych. Tak jest również w przypadku inicjatyw, które mają na celu pobudzenie innowacyjności w danym regionie, jako że mają one ścisły związek z Regionalną Strategią Innowacji (RIS).

Regionalna Strategia Innowacji

Koncepcja RISów została przedstawiona przez Komisję Europejską w 1994 roku³. Dwa główne założenia, jakie przyświecały tej decyzji to konieczność posiadania przez europejskie regiony własnych strategii dotyczących innowacyjności oraz potrzeba utworzenia podstaw dla rozwoju innowacji w celu pobierania korzyści zarówno przez poszczególne regiony, jak i przez całą Wspólnotę Europejską. Zgodnie z przewodnikiem stworzonym przez Komisję Europejską, pierwsze RISy miały być:

- **regionalne** – odnoszące się do konkretnego obszaru geograficznego (określonej jednostki administracyjno-terytorialnej);
- **oddolne** – uwzględniające kooperacje sektora prywatnego, środowiska naukowego oraz władz regionalnych;
- **strategiczne i skoordynowane** – oparte na kryteriach długoterminowych oraz zakładające wspieranie rozwoju technologii, oraz innowacji, umieszczone w kontekście prowadzonej polityki przemysłowej i regionalnej;
- **zintegrowane** – uwzględniające integrowanie wysiłków na rzecz zwiększenia produktywności, konkurencyjności i poziomu innowacyjności zarówno sektora publicznego (na poziomie regionalnym, narodowym i europejskim), jak i sektora prywatnego;
- **multidyscyplinarne** – biorące pod uwagę kryteria nie tylko instytucjonalne i gospodarcze, ale również technologiczne;

³ Pierwotna nazwa strategii to Regionalny Plan Technologii; D. Mahdjoubi, *Regional Innovation Strategies in The European Community*, <https://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.573.1440&rep=rep1&type=pdf>, dostęp: 8.11.2021.

- **międzynarodowe** – oparte na analizie z perspektywy globalnej oraz na współpracy z podmiotami krajowymi i międzynarodowymi.

Wyżej wymienione cechy miały zapewnić efektywność regionalnych strategii innowacji, a także ich adekwatność pod względem rozwoju technologicznego i innowacyjnego.

Najnowsze strategie⁴, obowiązujące na podstawie Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1301/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r., są oparte na tzw. **inteligentnych specjalizacjach**, które zostały ustalone przez poszczególne regiony, po uwzględnieniu ich potencjału w zakresie wprowadzania i rozwijania innowacji. Inteligentne specjalizacje wymuszają poniekąd na podmiotach subpaństwowych uruchomienie współpracy z sektorem prywatnym, jak i wzięcie pod uwagę dokonań oraz aktywności funkcjonujących na ich terenie ośrodków badawczych i uczelni wyższych. Ponadto ustanowienie inteligentnych specjalizacji pozwala na ustalenie priorytetów dotyczących dziedzin, **na których dany region chce się szczególnie skupić, bazując na posiadanym potencjale gospodarczym**. Co istotne, obszary działalności wpisane w inteligentne specjalizacje są poprzedzone wieloma analizami, np. analizą SWOT, co pozwala zaobserwować i zdefiniować mocne oraz słabe strony regionu pod względem wdrażania innowacji⁵.

RIS3CAT – Strategia badań i innowacji na rzecz inteligentnej specjalizacji Katalonii

RIS3CAT, czyli katalońska strategia badań i innowacji na rzecz inteligentnej specjalizacji została zaprojektowana w zgodzie z unijną strategią Europa 2020, a jej zawartość spełnia sześć podstawowych założeń:

1. wdrożenie metodologii Komisji Europejskiej, przedstawionej w Przewodniku do RIS3⁶,
2. projektowanie strategii, bazując na dowodach i wcześniejszych analizach,
3. przywództwo rządu i koordynacja międzyresortowa,

⁴ Strategie Innowacji Krajowych/Regionalnych na Rzecz Inteligentnej Specjalizacji (RIS3)

⁵ Komisja Europejska, *Strategie innowacji krajowych/regionalnych na rzecz inteligentnej specjalizacji (RIS3)*, https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/2014/smart_specialisation_pl.pdf, dostęp: 11.11.2021

⁶ *Guide to Research and Innovation Strategies for Smart Specialisations (RIS3)*, European Commission, https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/presenta/smart_specialisation/smart_ris3_2012.pdf, dostęp: 11.11.2021.

4. udział interesariuszy i przedsiębiorstw w dziedzinie badań i innowacji,
5. koordynacja z polityką państwa i Unii Europejskiej,
6. **współpraca z innymi regionami**⁷.

Po przeprowadzeniu analizy SWOT w odniesieniu do katalońskiej gospodarki wypracowano 3 główne wektory, których rozwój ma stanowić odpowiedź na różnego rodzaju wyzwania stojące przed regionem w XXI wieku.

Jako pierwszy wektor uznano **przemysł tradycyjny**, uwzględniając przy tym gałęzie napędzane w XIX wieku, tj. przemysł tekstylny, chemiczny, hutniczy i kolejowy, oraz te z XX w. – elektryczny, motoryzacyjny, farmaceutyczny i rolno-spożywczy. Kolejny wektor zakłada szeroko rozumiany **dobrobyt społeczeństwa**, zwracając uwagę na jakość pożywienia, ochrony zdrowia, wypoczynku, ale również, ogólnie rzecz ujmując – stylu życia. Zaznaczono, że prowadzenie działalności badawczej i wprowadzanie innowacji w tych obszarach nie tylko przysłuży się rozwojowi gospodarczemu, ale również będzie miało pozytywny wpływ na życie mieszkańców Katalonii. Ostatni, trzeci wektor, dotyczy przekształcenia katalońskiej gospodarki na **zieloną gospodarkę**, jako że oferuje ona efektywne, przyjazne środowisku rozwiązania niemal we wszystkich jej sektorach⁸.

Na podstawie powyższych wektorów wyznaczono 4 strategiczne cele:

1. **zwiększenie konkurencyjności** poprzez pracę nad efektywnością procesów produkcyjnych, internacjonalizację i reorientację istniejących już sektorów na działania o większej wartości dodanej;
2. **wykorzystywanie badań i innowacji** do promowania nowych obszarów gospodarczych w celu tworzenia i korzystania z nowych nisz rynkowych;
3. wzmocnienie pozycji Katalonii jako „**europjskiego centrum wiedzy**” (ang. *knowledge hub*) i połączenie potencjału technologicznego z istniejącymi już sektorami gospodarki;
4. **wprowadzenie globalnych osiągnięć** do systemu innowacji Katalonii, co będzie miało pozytywny wpływ na konkurencyjność przedsiębiorstw (zwłaszcza MŚP) oraz

⁷ RIS3CAT - *Research and Innovation Strategy for the Smart Specialisation of Catalonia*, http://catalunya2020.gencat.cat/web/.content/00_catalunya2020/Documents/angles/fitxers/07_ris3cat_2014_en.pdf, dostęp: 11.11.2021.

⁸ Ibidem.

ukierunkowanie prowadzonej przez region polityki na promowanie innowacji, internacjonalizacji oraz przedsiębiorczości⁹.

Do wyżej wymienionych strategicznych celów opracowano korespondujące z nimi filary działalności:

1. **sektory wiodące** – z racji braku jednej, dominującej gałęzi przemysłu w Katalonii, zdecydowano się na wybór sektora, w którym region ma przewagę konkurencyjną. Jest ona zauważalna przede wszystkim w przemyśle turystycznym i kulturalnym. Strategia zakłada również pobudzanie innowacji m.in. we wzornictwie przemysłowym czy w przemyśle chemicznym¹⁰;
2. **nowo powstające aktywności** – poszukiwanie i identyfikowanie możliwości rozwoju w nowych dziedzinach powstałych w ramach zmian technologicznych i implementacji najnowszych innowacji;
3. **technologie przekrojowe** – w tym przypadku, w zgodzie z celami strategicznymi, zdecydowano skupić działania w szczególności na następujących technologiach przekrojowych: technologie ICT, nanotechnologia, fotonika, zaawansowane technologie materiałowe, biotechnologia czy zaawansowane technologie produkcyjne;
4. **środowisko innowacji** – stworzenie dzięki polityce prowadzonej przez władze regionalne, środowiska, w którym przedsiębiorstwa – a zwłaszcza MŚP – będą absorbowały dokonania z dziedziny badań, nauki i innowacji w celach komercyjnych¹¹.

⁹ Ibidem.

¹⁰ RIS3CAT – Summary,

http://catalunya2020.gencat.cat/web/.content/00_catalunya2020/Documents/angles/fitxers/triptic_RIS3CAT_en.pdf, dostęp: 19.11.2021.

¹¹ *RIS3CAT - Research and Innovation Strategy...*, op.cit.

Figure 8. Relationship Between Strategic Objectives and Pillars

Strategic objectives	Pillars	
To modernise the business fabric by improving the efficiency of production processes, internationalisation and the reorientation of consolidated sectors towards activities with greater added value	Pillar 1	Leading sectors
To promote new emerging economic activities through research and innovation to create and develop new market niches	Pillar 2	Emerging activities
To consolidate Catalonia as a European knowledge hub and link technological and creative capacities to existing and emerging sectors in the territory	Pillar 3	Cross-cutting enabling technologies
To improve the overall Catalan innovation system, increasing the competitiveness of companies and steering public policies towards the promotion of innovation, internationalisation and entrepreneurship	Pillar 4	Innovation environment

Źródło: RIS3CAT, Research and Innovation Strategy for the Smart Specialisation of Catalonia, http://catalunya2020.gencat.cat/web/.content/00_catalunya2020/Documents/angles/fitxers/07_ris3cat_2014_en.pdf, dostęp: 12.11.2021.

Jednym z narzędzi przeznaczonych do realizacji strategii RIS3CAT jest szeroko rozumiana **współpraca międzynarodowa**. Zakłada się, że w celu internacjonalizacji i efektywniejszego osiągnięcia postawionych celów, rząd Katalonii będzie uczestniczył m.in. w regionalnych sieciach i międzynarodowych projektach (na podstawie umów z innymi państwami i **regionami**) dotyczących badań, innowacji czy stosunków gospodarczych¹².

Wybrane przykłady współpracy międzyregionalnej Katalonii na rzecz innowacyjności

Jako przykład współpracy międzyregionalnej na rzecz innowacyjności może posłużyć członkostwo Katalonii w sieci ściśle związanej z realizacją założeń RIS3CAT, czyli w **Europejskiej Sieci Współpracy Regionów w Zakresie Badań i Innowacji** (ang. *European Regions Research and Innovation Network*, ERRIN). ERRIN to platforma zrzeszająca 120 organizacji z 20 państw europejskich. Kataloński rząd reprezentuje w niej Agencja Handlu i Inwestycji (ang. *Catalonia Trade & Investment Agency*, ACCIÓ). Udział w dużej, znanej sieci ułatwia przede wszystkim nawiązywanie kontaktów, zwiększa możliwości realizacji projektów inicjowanych przez członków w celu wprowadzenia perspektywy tychże regionów do europejskiej polityki w zakresie badań i innowacji, oraz na realizację interesów

¹² Ibidem.

poszczególnych jednostek administracyjno-terytorialnych w wyżej wymienionych dziedzinach, gdyż ich wspólny głos jest bardziej słyszalny¹³.

Innym przykładem są projekty w ramach programu Interreg Europa, w których Katalonia pełni rolę partnera. Jednym z nich jest projekt S3Chem (ang. *Smart Chemistry Specialisation Strategy*). W porównaniu do sieci ERRIN przedmiot zainteresowania partnerów tejże inicjatywy jest ściślej określony, a mianowicie dotyczy przemysłu chemicznego (gałęzi wyszczególnionej w RIS3CAT). Partnerami obok Katalonii jest 6 regionów z państw Unii Europejskiej – Saksonia-Anhalt, Limburgia, Lombardia, Asturia, Walonia i Mazowsze. Głównym celem współpracy jest promowanie innowacji w przemyśle chemicznym. Projekt zakłada prace z Regionalnymi Grupami Interesariuszy oraz późniejsze dzielenie się dobrymi praktykami m.in. w zakresie dofinansowania, innowacji, kontaktów z pozostałymi partnerami. Końcowym produktem jest osobny plan działania, dostosowany do indywidualnych potrzeb regionu, lecz oparty na doświadczeniach innych. Aktywności w ramach S3Chem odbywają się na kilku poziomach. Podmioty subpaństwowe nawiązują kontakty z lokalnymi interesariuszami, aby móc w dalszej kolejności międzyregionalnie pracować nad ulepszeniem instrumentów istniejącej już polityki¹⁴.

Ponadto Katalonia współpracuje ze swoimi odpowiednikami w ramach sieci **MANUNET III**, inicjatywy zapoczątkowanej przez Kraj Basków, której przyświecała idea stworzenia opartej na regionach Europejskiej Przestrzeni Badawczej, prowadzącej obserwacje w zakresie nowych procesów i elastycznych systemów produkcyjnych. Celem podejmowanej kooperacji jest osiągnięcie zrównoważonego wzrostu gospodarczego poprzez koordynowanie badań i innowacji w dziedzinie zaawansowanej produkcji. Dodatkowo, dzięki współpracy i promowaniu międzyregionalnych badań, pracą nad innowacjami czy pobudzaniem przedsiębiorczości (zwłaszcza MŚP), projekt przyczyni się do wzmocnienia spójności terytorialnej¹⁵.

Co więcej, Katalonia angażuje się również we wsparcie dla innowacyjnych przedsiębiorstw i klastrów z regionu Morza Śródziemnego w ramach projektu **MEDVENTURES – Boosting**

¹³ European Regions Research and Innovation Network, <https://errin.eu>, dostęp: 13.11.2021.

¹⁴ Smart Chemistry Specialisation Strategy - Project Summary, <https://www.interregeurope.eu/s3chem/>, dostęp: 13.11.2021.

¹⁵ MANUNET - History of MANUNET, <https://www.manunet.net/eranet/about-manunet/history-of-manunet.html>, dostęp: 14.11.2021; ACCIÓ – Portfolio of EU Projects, <http://catalonia.com/.content/documents/2020/Portfolio-EU-projects-ACCIIO.pdf>, dostęp: 14.11.2021.

innovators in the Mediterranean (komponent programu The Next Society). Grupą docelową inicjatywy są młodzi absolwenci, przedsiębiorcy, instytucje otoczenia biznesu, jak i sektor prywatny. Projekt ma na celu umożliwienie im rozpropagowanie swoich działań na rzecz innowacyjności i ułatwienie podejmowania partnerstw z innymi instytucjami z regionów tworzących MEDVENTURES. Dzięki zaangażowaniu podmiotów możliwe będzie utworzenie tzw. łańcucha innowacji, co pozwoli na podnoszenie konkurencyjności poszczególnych regionów biorących udział w tymże projekcie, a co w dalszej kolejności przyczyni się również do zwiększenia wpływu „śródziemnomorskich innowatorów” na poziomie międzynarodowym¹⁶.

Podsumowanie

Podmioty subpaństwowe podejmują szereg aktywności zagranicznych z odmiennych powodów, np. ekonomicznych, politycznych czy kulturalnych. **Dzięki współpracy z innymi podmiotami – w tym swoimi zagranicznymi odpowiednikami – mogą lepiej realizować swoje cele strategiczne.** Tak jest również w przypadku wdrażania Regionalnych Strategii Innowacji.

W **RIS3CAT**, czyli katalońskiej strategii badań i innowacji na rzecz inteligentnej specjalizacji, w oparciu o analizy gospodarcze wyznaczono 3 wektory – przemysł tradycyjny, dobrobyt społeczeństwa i zielona gospodarka – wokół których mają się skupić działania na rzecz pobudzenia innowacyjności. Obrano również cele dotyczące zwiększenia konkurencyjności, wykorzystywania badań i innowacji w niszach rynkowych, wzmocnienie pozycji Katalonii czy korzystanie z osiągnięć globalnych w obszarze innowacji.

Jednym z narzędzi do realizacji **RIS3CAT** jest współpraca międzyregionalna. Katalonia współpracuje z regionami m.in. w ramach **Europejskiej Sieci Współpracy Regionów w Zakresie Badań i Innowacji**. Udział w tego rodzaju platformie umożliwia pozyskiwanie kontaktów, współtworzenie większej liczby projektów i wypracowanie wspólnego, międzyregionalnego stanowiska, które będzie bardziej wyraziste i ma większe szanse na dotarcie do decydentów na szczeblu unijnym. Ponadto Katalonia jest partnerem w projekcie Interreg Europa – **S3Chem**, który swoją problematyką obejmuje przemysł chemiczny (jeden

¹⁶ *MedVentures – Stimulating innovators and entrepreneurs in the Mediterranean*, <https://anima.coop/en/references/medventures-stimulating-innovators-and-entrepreneurs-in-the-mediterranean/>, dostęp: 15.11.2021.

z wiodących sektorów w RIS3CAT). Wraz z 6 regionami wymienia się doświadczeniami i wypracowuje dobre praktyki w celu pobudzenia innowacyjności w tym obszarze. Dodatkowo, Katalonia skupia się na współpracach dotyczących badań i innowacji, w tym podejmowania międzyregionalnych inicjatyw typu **MANUNET III**, aby zapewnić zrównoważony rozwój czy wzmacniać przedsiębiorczość. Kataloński rząd angażuje się również w projekty z pobliskimi regionami, np. w **MEDVENTURES – *Boosting innovators in the Mediterranean***. Dzięki tym działaniom, włącza się w tworzenie „łańcucha innowacji”, umożliwiając ich transfer i upowszechnienie.

Podane w tekście wybrane przykłady pokazują zarówno różnorodność podejmowanych współprac, jak i to, że służą one do spełnienia założeń strategicznych ustalanych na poziomie regionalnym.

Bibliografia

ACCIÓ – Portfolio of EU Projects, <http://catalonia.com/.content/documents/2020/Portfolio-EU-projects-ACCIO.pdf>, dostęp: 14.11.2021.

Cornago N., *On the Normalization of Sub-State Diplomacy*, “The Hague Journal of Diplomacy” 2010, nr 5.

European Regions Research and Innovation Network, <https://errin.eu>, dostęp: 13.11.2021.

Guide to Research and Innovation Strategies for Smart Specialisations (RIS3), European Commission,

https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/presenta/smart_specialisation/smart_ris3_2012.pdf, dostęp: 11.11.2021.

Keating M., *Regions and International Affairs: Motives, Opportunities and Strategies*, w: F. Aldecoa, M. Keating (red.), *Paradiplomacy in Action: The Foreign Relations of Subnational Governments*, Routledge Taylor & Francis Group, London – New York 1999.

Mahdjoubi D., *Regional Innovation Strategies in The European Community*, <https://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.573.1440&rep=rep1&type=pdf>, dostęp: 8.11.2021.

MANUNET - History of MANUNET, <https://www.manunet.net/eranet/about-manunet/history-of-manunet.html>, dostęp: 14.11.2021.

MedVentures – Stimulating innovators and entrepreneurs in the Mediterranean, <https://anima.coop/en/references/medventures-stimulating-innovators-and-entrepreneurs-in-the-mediterranean/>, dostęp: 15.11.2021.

RIS3CAT - Research and Innovation Strategy for the Smart Specialisation of Catalonia, http://catalunya2020.gencat.cat/web/.content/00_catalunya2020/Documents/angles/fitxers/07_ris3cat_2014_en.pdf, dostęp: 11.11.2021.

RIS3CAT – Summary, http://catalunya2020.gencat.cat/web/.content/00_catalunya2020/Documents/angles/fitxers/triplic_RIS3CAT_en.pdf, dostęp: 19.11.2021.

Smart Chemistry Specialisation Strategy - Project Summary, <https://www.interreurope.eu/s3chem/>, dostęp: 13.11.2021.

Strategie innowacji krajowych/regionalnych na rzecz inteligentnej specjalizacji (RIS3),
Komisja Europejska,
https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/2014/smart_specialisation_pl.pdf,
dostęp: 11.11.2021.

O AUTORCE

Agata Rydzewska. Doktorantka w Szkole Doktorskiej Nauk Społecznych w dyscyplinie nauki o polityce i administracji. Absolwentka studiów na kierunkach Stosunki Międzynarodowe na Uniwersytecie Warszawskim oraz Politologia na Uniwersytecie Gdańskim. Interesuje się problematyką paradyplomacji regionów, paradygmatem feministycznej polityki zagranicznej oraz ustrojami politycznymi państw europejskich. Oprócz pracy naukowej, pracuje w administracji samorządowej, gdzie zajmuje się kwestiami związanymi z rozwojem regionalnym i funduszami europejskimi.

JEŻELI DOCENIASZ NASZĄ PRACĘ, DOŁĄCZ DO GRONA NASZYCH DARCZYŃCÓW!

Z otrzymanych funduszy sfinansujemy powstanie kolejnych publikacji.

Możliwość wsparcia to bezpośrednia wpłata na konto Instytutu Nowej Europy: 95 2530 0008
2090 1053 7214 0001 tytułem: „darowizna na cele statutowe”.